

2011-06-22

511-9107-11
1290-242

Vår referens

Miljöavdelningen
Johan Johnmark
040/044-25 25 54

Enligt Sändlista

Fastställande av skötselplan för naturreservatet Horna sjömark i Kristianstads kommun

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen fastställer att skötselplanen, daterad den 22 juni 2011, för naturreservatet Horna sjömark i Kristianstads kommun ska gälla tills vidare.

Redogörelse för ärendet

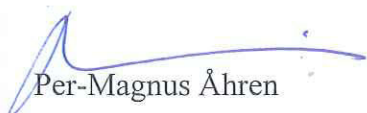
Länsstyrelsen har arbetat fram ett förslag till skötselplan för naturreservatet Horna sjömark i Kristianstads kommun. Naturreservatet bildades den 22 juni 2011. Förslaget har remissbehandlats.

Skäl för beslut

Länsstyrelsen ska, med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd (1998:1252) enligt miljöbalken m.m, fastställa en skötselplan för ett naturreservats långsiktiga vård.

Detta beslut kan överklagas till Regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 2

I den slutliga handläggningen av detta ärende deltog naturvårdsdirektör Per-Magnus Åhren och Johan Johnmark, föredragande.

Per-Magnus Åhren

Johan Johnmark

LÄNSSTYRELSEN
I SKÅNE LÄN

BESLUT

2011-06-22

2(2)

511-9107-11
1290-242

Bilagor:

Skötselplan för naturreservatet Horna sjömark
Hur man överklagar

Skötselplan för naturreservatet

Horna sjömark

Kristianstads kommun
Skåne län

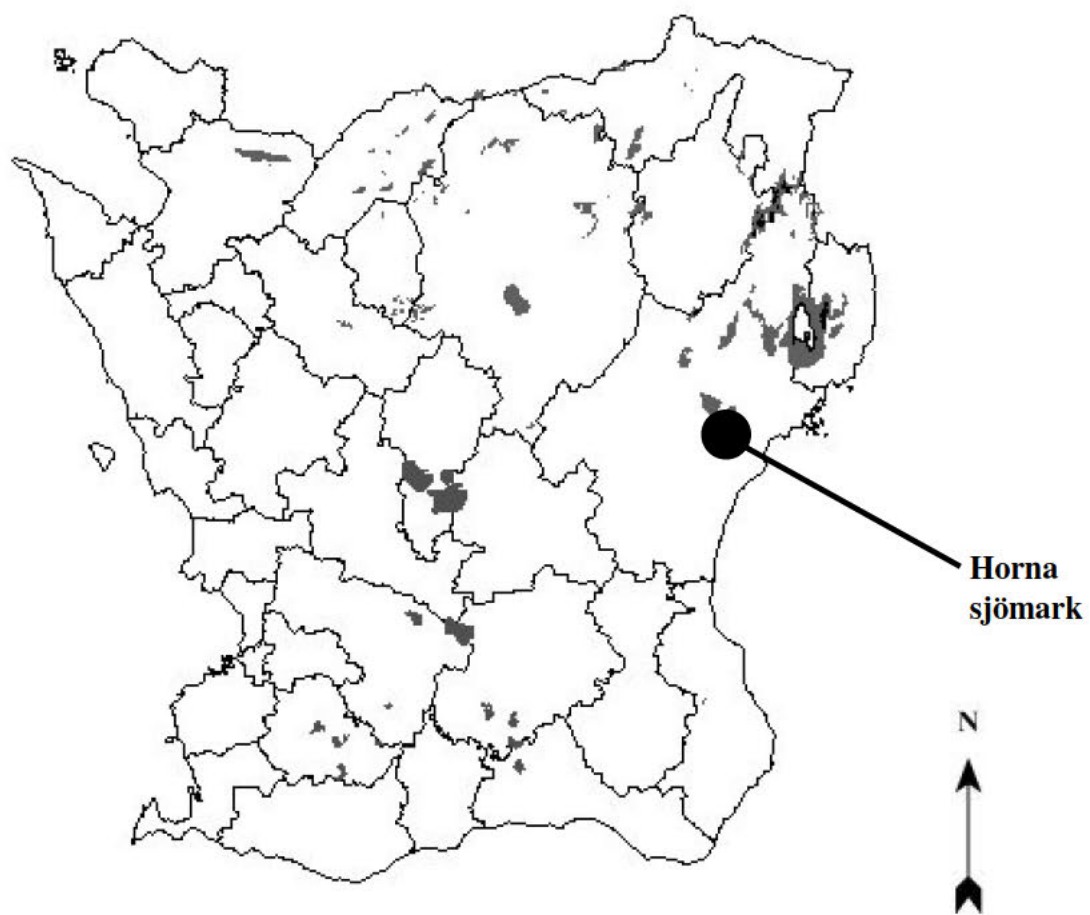

www.lansstyrelsen.se/skane

Miljöavdelningen

Johan Johnmark

Diarienummer	511-9107-11, 1290-242
Beslutsdatum:	2011-06-22
Titel:	Skötselplan för naturreservatet Horna sjömark Länsstyrelsen i Skåne län
Utgiven av	
Författare:	Johan Johnmark
Beställningsadress:	Länsstyrelsen i Skåne Län Miljöavdelningen 205 15 MALMÖ Tfn: 040-25 20 00 http://www.lansstyrelsen.se/skane
Copyright:	Innehållet i denna rapport får gärna citeras eller refereras med uppgivande av källan
Layout:	Länsstyrelsen i Skåne län
Tryckt:	Länsstyrelsen i Skåne län 2011
Omslagsbild:	Sjöstrandsnår vid Horna sjömark år 2011 foto: Johan Johnmark

Översiktskarta med kommungränser och områdets läge. Skala cirka 1:1000 000.

Innehållsförteckning

1 Syftet med naturreservatet.....	5
2.1 Administrativa data	7
2.2 Markhistorisk beskrivning och nuvarande markanvändning	8
2.3 Områdets bevarandevärden.....	9
2.3.1 Kulturhistoriska bevarandevärden.....	10
3 Planerad markanvändning och skötsel.....	10
3.1 Bevarandemål	10
3.2 Generella åtgärder	10
3.3 Skötselområden	10
4 Skötselområden och åtgärder	10
4.1 Skötselområden Sjö cirka 67,4 hektar.....	11
4.1.1 Beskrivning.....	11
4.1.2 Bevarandemål	11
4.1.3 Skötselåtgärder.....	11
4.2 Skötselområde Bladvass cirka 56 hektar	11
4.2.1 Beskrivning.....	11
4.2.2 Bevarandemål	12
4.2.3 Skötselåtgärder.....	12
4.3 Skötselområde Sjöstrandsnär, cirka 34,7 hektar	12
4.3.1 Beskrivning.....	12
4.3.2 Bevarandemål	13
4.3.3 Skötselåtgärder.....	13
5 Friluftsliv och turism.....	13
5.1 Allmän inledning	13
5.2 Utmärkning av naturreservatets gräns	13
5.3 Information	13
6 Konsekvenser av klimatförändringen.....	13
7 Jakt.....	13
8 Tillsyn.....	13
9 Dokumentation och uppföljning.....	13
9.1 Uppföljning av skötselområden	13
9.2 Dokumentation av skötselåtgärder	14
9.3 Uppföljning av kostnader	14
10 Revidering av skötselplanen.....	14
11 Kostnader och finansiering.....	14
11.1 UEkonomisk utredning.....	14
11.2 Finansiering av förvaltningen	14
12 Källor	14
12.1 Kartor	14
12.2 Skriftliga källor	14
13 Utdrag ur fastighetsregistret	15

BILAGA

1. Skötselområden

1 Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är framförallt att skydda en värdefull sjömiljö och ett våtmarksområde bestående av öppna vattenytor, bladvassar, sjöstrandsnår och hävdade strandängar samt skydda en livsmiljö för skyddsvärda arter i övrigt.

Syftet nås genom att:

- Skydda de hydrologiska förhållandena,
- Bevara och utveckla sjömiljön,
- Bevara och utveckla bladvassområdena,
- Bevara och utveckla sjöstrandsnåren bestående av salix, klibbal och jolster,
- Utveckla välhävdade strandängar,
- Gynna de i området förekommande rödlistade arterna.

Nya kunskaper om rödlistade arter och hotade naturtyper ska beaktas i den löpande skötseln av naturreservatet.

Naturreservatet är avgränsat med heldragen svart linje. Skala cirka 1:30000

Rödlistade arter enligt Artdatabanken, år 2010.

RE Nationellt utdöd	CR Akut hotad	EN Starkt hotad	VU Sårbar	NT Nära hotad	LC Livskraftig
------------------------	------------------	--------------------	--------------	------------------	-------------------

Växter:	Klass	Senast kända observation
Sjönajas, <i>Najas flexilis</i>	EN	
Styvnate, <i>Potamogeton rutilus</i>	EN	
Bandnate, <i>Potamogeton compressus</i>	NT	
Fåglar:		
Rosenfink <i>Carpodacus erythrinus</i>	VU	2009
Gräshoppsångare, <i>Locustella naevia</i>	NT	2010
Groddjur:		
Strandpadda, <i>Bufo calamita</i>	VU	äldre än 1998 (projekt strandpadda)
Andra arter av intresse:		
Brun kärrhök, <i>Circus aeruginosus</i>		2009 häckning

EU-prioriterade naturtyper, arter och bevarandestatus år 2005

Naturtyp	Bevarandestatus
Naturligt eutrofa sjöar med nate- eller dybladsvegetation (3150),	Ordinärt bevarande
Arter:	
Fåglar:	
Rördrom <i>Botaurus stellaris</i> (A021)	gott bevarande
Sångsvan <i>Cygnus cygnus</i> (A038)	gott bevarande
Salskrake <i>Mergus albellus</i> (A068)	gott bevarande
Kungsfiskare <i>Alcedo atthis</i> (A229)	gott bevarande
Brun kärrhök <i>Circus aeruginosa</i> (A081)	mycket gott bevarande
Fiskgjuse <i>Pandion haeliatus</i> (A094)	gott bevarande
Småfläckig sumphöna <i>Porzana porzana</i> (A119)	gott bevarande
Fisktärna <i>Sterna hirundo</i> (A193)	gott bevarande
Svarttärna <i>Clidonias niger</i> (A197)	ordinärt eller minskat bevarande
Mindre hackspett <i>Dendrocopos</i>	gott bevarande
Växter:	
Sjönajas <i>Najas flexilis</i> (1833)	ordinärt bevarande
Fiskar:	
Lax <i>Salmo salar</i> (1106)	kunskapsbrist

En gynnsam bevarandestatus för områdets fågelarter förutsätter:

- att störningen från det rörliga friluftslivet hålls på en ur de berörda fågelarterna acceptabel nivå

- fortsatt naturlig översvämningsregim av Helgeån
- att det fortsättningsvis finns sävruggar eller annan vegetation som kan utgöra boplats och födosöksmiljö för bland annat svarttärnan
- uppföljning av vattenkvaliteten i Helgeån och uppföljning av vegetationssituationen i sjön med avseende på övervattensvegetation

2 Beskrivning av området

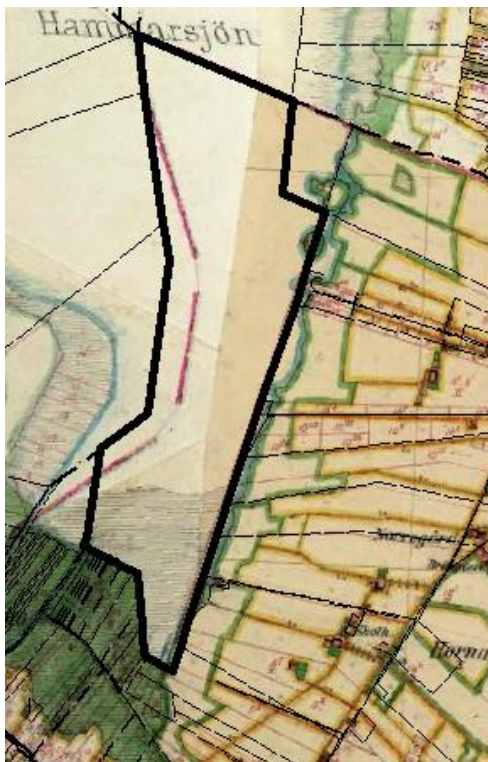
2.1 Administrativa data

Namn	Horna sjömark
Objektnummer	1026741
Skyddsform	Naturresevat
Beslutsdatum	2011-06-22
Förvaltare	Länsstyrelsen i Skåne län
Internationella åtaganden	Ramsar, Natura 2000 SPA och SCI
Län	Skåne
Kommun	Kristianstad
Biogeografisk region	Kontinental
Läge	Området är beläget cirka 10 km sydöst om Kristianstad
Gränser	Området är markerat med heldragna linjer på kartan på sidan 5.
Koordinater	X: 452474 Y: 6201808 (SWEREF 99)
Fastigheter och markägare	Del av Horna 65:1, Statens Naturvårdsverk
Servitut och nyttjanderätter	Servitut och nyttjanderätterna bifogas till denna skötselplan.
Arealer	Totalt ca 158,1 ha
Markslag	Sjö cirka 67,4 hektar Bladvass cirka 56 hektar Sjöstrandsnår cirka 34,7 hektar
Planförfattare	Johan Johnmark

2.2 Markhistorisk beskrivning och nuvarande markanvändning

Hela markområdet utgörs tidigare sjöbotten. Vattennivån sänktes i hela området då Helgeån bröt sig ett nytt utlopp i havet (vid Gropahålet) våren år 1775. Hammarsjön sänktes då cirka 0,6 till 0,7 meter. Området utgjorde fortfarande sjö år 1805 då enskiftet genomfördes.

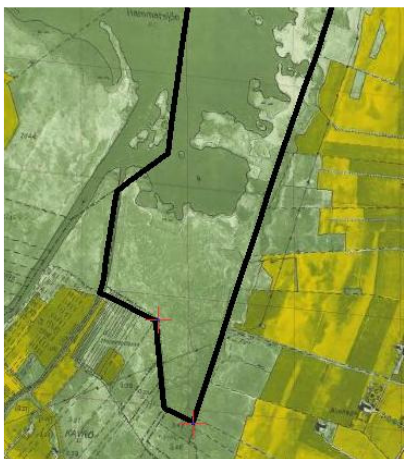
Området uppgrundades allt mer och på 1930-talet hade ett stort vassområde brett ut sig i södra delen av området (nuvarande alsumpskog). På 1940-talet sänktes Hammarsjöns vattenstånd ytterligare med 0,3-0,35 meter i samband med borttagning av en tröskel söder om Hammarsjön i syfte att skynda på våavrinningen och erhålla lägre sommarvattenstånd. Så länge betesdriften fortgick hölls bladvass och annan igenväxningsvegetation borta. Inom södra delen av området har betesdriften upphört och området är till stora delar sjöstrandsnår. I norra delen finns ett mindre parti som hävdats i stort sett oavbrutet. Här finns fortfarande den för många våtmarksfåglar värdefulla öppna sjökontakten och strandängen kvar. Igenväxningen och successionen mot alsumpskog kommer att fortsätta inom de ohävdade delarna om inga åtgärder vidtas.

Häradsekonomska kartan från år 1926-34.

Notera att i princip hela naturreservatet utgörs av vatten och ett vassområde i söder.

Vid en jämförelse mellan dagens ortofoto och den ekonomiska kartan från år 1972 syns mycket tydligt hur igenväxningen med bladvass ut i sjön skett och att salix och klipbal följt efter. Bladvassexpansionen har därefter minskat, eller till och med upphört, genom kraftigt gåsbete de senare åren.

Ekonomiska kartan från år 1972

Ortofotofoto 35 år senare. Den tidigare sjövikens är nu helt igenvuxen och vassarna tränger allt längre ut i sjön.

Naturreservatet Horna sjömark har möjliggjorts genom att Åboarna i Horna By år 2007 överlät ca. 170 hektar sjö- och fastmark till Statens Naturvårdsverk. Avsikten var att detta område skulle sättas av som naturreservat

2.3 Områdets bevarandevärden

Sjövattnet i Hammarsjön får sin kvalitet från vatten från småländska höglandet vilket är relativt saltfattigt, brunt och rikt på organiskt kol, förvånansvärt välbuffrat och näringsrikt men inte överdrivet övergött. Avrinnande vatten från närmiljön är betydligt mer saltrikt, mindre brunt och med lägre organisk halt, betydligt mer näringsrikt och klart övergött med avseende på fosfor och kväve. Man bör notera att detta "närmiljö"-vatten är avsevärt mer kalk- och sulfatrikt samt betydligt grumligare än huvudfårans vatten. Ett väsentligt näringstillskott kommer också från Kristianstad tätorts renade avloppsvatten vilket pumpas ut i sjöns nordöstra del. Som nämnts ovan påverkas också sjöns vattenkvalitet periodvis av havsvatteninträngning. Hammarsjön befinner sig idag i ett biologiskt mångfaldsmässigt sett gynnsamt "klarvattensstadium" men sjön löper en uppenbar risk att skifta till ett planktonblommande, grumligare och mindre artrikt stadium.

I och runt Hammarsjön finns ett särdeles artrikt fiskesamhälle med upp till 35 arter varav några är rödlistade av Artdatabanken, mal klassad som starkt hotad (EN) och havsnejonöga, klassad som nära hotad (NT). Här finns även havsvandrande österjölax, sandkrypare, grönling och färna. Hammarsjön provfiskades år 2010. Resultaten visar på en näringsrik sjö med tolv fångade arter. Artmässigt dominerar benlöja och mört, följt av gärs, björkna och abborre. I sjön finns även gädda, sarv och sutare samt faren, som är en nykomling ifrån Helgeån. Kristianstads Vattenrike och Länsstyrelsen i Skåne har med hjälp av Världsnaturfonden och Sötvattenslaboratoriet i Drottningholm planterat ut mal år 1999 på sträckan Torsebro-Gropahålet. Denna utplantering har hittills lyckats mycket bra och naturlig reproduktion sker idag. I Hammarsjön kan också tidvis förekomma arter mer eller mindre kopplade till havs- och kustmiljö som skärkniv, staksill, sill och torsk. Sedan några år höst-/vintervandrar årligen både havslevande lax (Natura 2000 art) och öring upp genom Helge å för lek i vatten uppströms Hammarsjön. På motsvarande sätt sker en utvandring av smolt genom å- och sjösystemen under våren.

Lilla sund utgör den artrikaste trollsländelokalerna i Kristianstads vattenrike. Här har vid inventering år 2002 påträffats 13 olika arter trollsländor, bl.a grön mosaikslända *Aeshna viridis* (som omfattas av EU:s habitatdirektiv lista nr 4), T-teknad flickslända *Coenagrion hastulatum* (som normalt är bunden till skogsmark) och Starrmosaikslända (*Aeshna juncea*). Inventeringen slår fast att lokalen

bör hållas öppen och att det får råda en normal strömningsregim. Det kan få innebära röjning och bortgrävning av vegetation i vissa fall.

Hammarsjöns på- och undervattensvegetation är unik och otroligt artrik med åtminstone 45 arter. Här finns t.ex. minst 13 olika natearter med rariteter som styvnate (klassad som sårbar av Artdatabanken, VU) som från och med 1940-talet fram till fyndet i Hammarsjön 1991 betraktades som försvunnen från Skåne. Hammarsjön är troligtvis den enda skånska sjö som hyser den mycket ovanliga Natura 2000-vattenväxten Sjönajas. Denna art är starkt hotad (klassad som starkt hotad av Artdatabanken, EN) och därför fridlyst. Därutöver finns vattenaloe, stor igelknopp, hästsvans, ax-, hår- och kransslinga, vattenskräppa, vattenmärke och gul-, samt vit näckros.

I Hammarsjön, även inom naturreservatet, förekommer även minst två invasiva arter, vattenpest och smal vattenpest. Båda arterna finns att köpa i akvariehandeln och smal vattenpest, noterades för första gången i Sverige, i Rönne å 1994. Dessa arter har förmågan att snabbt sprida sig och konkurrera ut den inhemska floran.

Sjö- och våtmarksområdet utgör ett värdefullt rast- och häckningsområde för våtmarksfåglar. I de hävdade delarna finns även flera olika hävdgynnande vadarefåglar.

2.3.1 Kulturhistoriska bevarandevärden

Med anledning av att hela området tidigare har legat under vatten har inga fornlämningar eller andra kulturhistoriska bevarandevärden påträffats. Området ingår dock i det kulturmiljöstråk som sträcker sig längs med Helgeån, då områdena kring kuster och åarna var de första områdena som koloniserades av människan i samband med att inlandsisen drog sig tillbaka.

3 Planerad markanvändning och skötsel

3.1 Bevarandemål

Bevarandemålen är långsiktiga och det som gäller när området har gynnsam bevarandestatus. Det är viktigt att påpeka att de måste revideras allt eftersom ny kunskap kommer fram.

Bevarandemålen är angivna för respektive skötselområde nedan:

3.2 Generella åtgärder

Generellt sett inga aktiva skötselåtgärder. Arealen bladvassområden får minska till förmån för hävdad strandäng. Bladvassområdena får aldrig bli så små att de ej längre duger som häckningsplats för brun kärrhök och rördrom. Om det skulle bli aktuellt att öka arealen hävdad strandäng i någon större omfattning bör skötselplanen revideras.

3.3 Skötselområden

Naturreservatet består av tre skötselområden.

4 Mål och åtgärder för skötselområden

4.1 Skötselområde Sjö, cirka 67,4 hektar

4.1.1 Beskrivning

Hammarsjöns öppna vattenområde inklusive sävruggar. Naturreservatet utgör enbart en mindre del av Hammarsjön. Området utgör ett viktigt rastområde för änder och gäss. Området är dessutom mycket viktigt som födosöksområde för havsörn, brun kärrhök, fiskgjuse, kungsfiskare, fisk- och svarttärna.

4.1.2 Bevarandemål

- Att Hammarsjön allmänt höga biologiska mångfald inte försämras.
- Att Hammarsjön vattenkvalitet inte försämras så att nuvarande klarvattenstadium med undervattensväxter förbyts i ett grumligare stadium med dominans av växtplankton och där undervattensväxter tenderar försvinna.
- Att Hammarsjöns minerogena bottenar inte överlagras med organogent material.
- Att Hammarsjön naturliga sjöstränder inte exploateras.
- Att övriga för Hammarsjön och området unika växtarter inte påverkas negativt.
- Att utbredningen av över- och påvattensvegetation inte resulterar i att hela sjöytan täcks utan att öppna vattenytor även fortsättningsvis kommer att förekomma på ett mosaikartat sätt i sjön.
- Dyblad, ålnate, andmat, vattenbläddra, borstnate, trubbnate, axlinga och kranslinga skall finnas kvar i livskraftiga bestånd och inte minska i utbredning.
- Gädda skall finnas kvar i livskraftiga bestånd.
- Svarttärna skall fortsättningsvis använda sjön för häckning.
- Till EU anmälda fågelarter skall finnas kvar i livskraftiga bestånd i området och även fortsättningsvis kunna födosöka i sjön.
- Havsvandrande lax skall även fortsättningsvis kunna vandra till sina uppströmslekplatser genom Hammarsjön och laxsmolt skall kunna vandra ned genom Hammarsjön mot havet.
- Sjönajas skall finnas kvar i livskraftigt bestånd som inte minskar i utbredning i sida och djup.

4.1.3 Skötselåtgärder

Hammarsjöns vattenkemi och de förekommande arterna (inklusive eventuellt kommande invasiva arter) är helt avgörande för sjöns utveckling. Skötselåtgärderna sker enbart inom naturreservatet. De omvärldsfaktorer som påverkar sjön, eventuella skötselinsatser till trots, kommer att vara helt avgörande för utformningen av naturvärdena i naturreservatet. De skötselinsatser som krävs för att uppnå bevarandemålen får vidtas. Exempel på sådana skötselinsatser kan vara grävning, klippning, bekämpning av invasiva- eller expanderande arter som bladvass och salix, utplantering av hotade arter. Uppgrävda massor bör transporteras bort från naturreservatet.

4.2 Skötselområde Bladvass, cirka 56 hektar

4.2.2 Beskrivning

Framförallt bladvass- och starrdominerade marker. Området präglas av de naturligt och återkommande översvämningarna som regelbundet sätter området under vatten. Området är mycket viktigt som häckningsområde för bl.a. brun kärrhök, rördrom, trana och sångsvan samt en mängd vassfåglar, däribland rör-, och sävsångare och sävsparv. Området riskerar över tiden att växa igen, i första hand med salix, därefter med klibbal.

4.2.2 Bevarandemål

- Bladvassområden med inslag av starrdominerade marker.
- En fortsatt naturlig översvämningsregim av Helgeån.
- Häckningsområde för brun kärrhök och rördrom.

4.2.3 Skötselåtgärder

Generellt sett inga skötselåtgärder. Om salix etc tenderar att ta över bladvassområdena för mycket får dessa röjas. Arealen bladvassområden får minska till förmån för hävdad strandäng. Bladvassområdena får aldrig bli så små eller igenvuxna att det ej längre duger som häckningsplats för brun kärrhök och rördrom.

Arealen bladvassområde får minska till förmån för framtida restaurerad strandäng

4.3 Skötselområde Sjöstrandsnår, cirka 34,7 hektar

4.3.1 Beskrivning

Ogenomträngliga snår av framförallt olika arter av salix, med inslag av klibbal och jolster. Om inte översvämningarna blir allt för långvariga (med långvarig syrebrist för trädens rötter som följd) så borde klibbalen på sikt kunna konkurrera ut salixen inom stora delar av skötselområdet. Området är mycket viktigt som häcknings och födosöksområde för mindre hackspett.

Ogenomträngliga snår av salix

4.3.2 Bevarandemål

- Ogenomträngliga snår av framförallt olika arter av salix och klibbal.
- En fortsatt naturlig översvämningsregim av Helgeån.

4.3.3 Skötselåtgärder

Generellt sett inga skötselåtgärder. Om främmande buskar och träd skulle etablera sig i området får dessa röjas bort. Om salixen skulle utkonkurreras allt för hårt av framförallt klibbal får röjningar i anslutning till befintliga salixbestånd och i syfte att värna salixbestånden ske.

5 Friluftsliv och turism

5.1 Allmän inledning

Det är både besvärligt att ta sig till Horna sjöskog och i princip omöjligt att röra sig till fots inom området. Den egentliga enda möjligheten att uppleva naturreservatet är ifrån båt på Hammarsjön.

5.2 Utmärkning av naturreservatets gräns

Gränsutmärkning ska utföras enligt anvisningar från Naturvårdsverket.

5.3 Information

Det synes ej vara nödvändigt att sätta upp någon informationsskylt om naturreservatet.

6 Konsekvenser av klimatförändringarna

Det varmare klimatet kommer att förlänga vegetationsperioden för bl.a. både bladvass och olika träd. Utebliven nederbörd på sommaren kan påverka hydrologin i området och skynda på igenväxningen. Rikare nederbörd vintertid kan medföra att träd i området drabbas av syrebrist med tr addedöd som följd. Med ett varmare klimat medför också en större risk att invasiva arter kan komma att etablera sig i naturreservatet.

7 Jakt

Föreskrifterna tillåter ej att jakt bedrivs på änder och gäss.

8 Tillsyn

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för området.

9 Dokumentation och uppföljning

9.1 Uppföljning av skötselmål

Vart 20:e år:

Kartlägga och eventuellt åtgärda sjö-, vass,- och sjöstrandsnärens utbredning.

Vart 10:e år:

Översyn av gränsmarkeringen.

Följa upp fåglarnas häckningsframgångar på strandängen.

9.2 Dokumentation av skötselåtgärder

Uppsättning och underhåll av gränsmarkering och skylt.
Dokumentation ska ske av skötselåtgärder inom respektive skötselområde.

9.3 Uppföljning av kostnader

Förvaltaren ansvarar för detta.

10 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare vad gäller i planen angivna mål och skötselåtgärder. De skötselåtgärder som anges i skötselplanen ska ses över om uppföljningen av kvalitetsmålen visar att en översyn är nödvändig eller i övrigt när det är påkallat.

11 Kostnader och finansiering

11.1 Ekonomisk utredning

Förvaltaren gör en ekonomisk utredning avseende kostnader och intäkter för förvaltningen.

11.2 Finansiering av förvaltningen

Förvaltaren ansvarar för (ev. bekostar):

- upprättande och revidering av skötselplan,
- utmärkning och underhåll av naturreservatets gränsutmärkning,
- genomförande av skötselplanens mål,
- uppföljning av skötselmål,
- uppföljning av skötselåtgärder,
- tillsyn av naturreservatet,

Förvaltaren kan genom skötselavtal överföra ansvaret för vissa av ovanstående punkter.

12 Källor

12.1 Kartor

- Enskiftet 1805, Åhus socken Kavrö nr 1-2 3 5 Lantmäteristyrelsens arkiv
- Generalstabskartan, 1862, Kristianstad J243-6-1
- Häradsekonomiska kartan 1926-34, Åhus J112-3-69, Rikets allmänna kartverks arkiv
- Ekonomiska kartan 1972, Horna J133-3E0a-75, Rikets allmänna kartverks arkiv
- Övriga kartor och bakgrundskartor, Lantmäteriet. © Bakgrundskartor Lantmäteriet, dnr 106- 2004/188

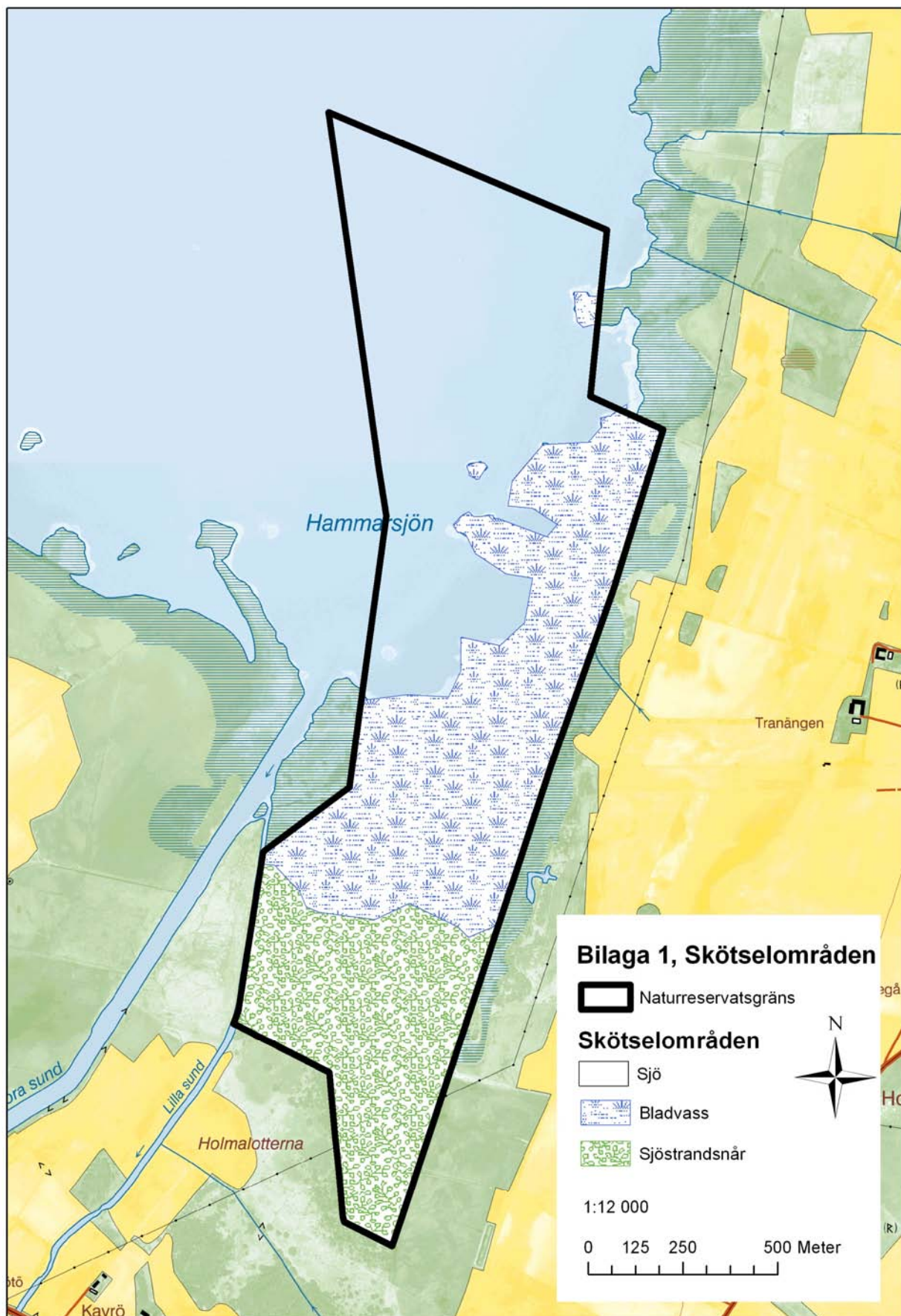
12.2 Skriftliga källor

- Länsstyrelsen i Kristianstads län 1990. Riksintresse Naturvård. Kristianstads län.
- Länsstyrelsen i Skåne län 2002:1 och Kristianstad kommun, Skog och trädmiljöer längs nedre Helgeån i Kristianstads vattenrike.
- Länsstyrelsen i Skåne län och Kristianstad kommun, Naturvård i Kristianstads Vattenrike –Handlingsprogram för 1998-2000.

- Länsstyrelsen i Kristianstads län och Kristianstad kommun, Våtmarksområdet utmed nedre Helgeån, 1991.
- Länsstyrelsen i Skåne län 2002:27 och Kristianstad kommun, Trollsländor längs nedre Helgeån i Kristianstads Vattenrike.
- Länsstyrelsen i Skåne län (2005) Bevarandeplan för Natura 2000-området, SPA, Hammarsjöområdet.
- Länsstyrelsen i Skåne län (2005) Bevarandeplan för Natura 2000-området, Hammarsjön.
- Biosfärområde Kristianstads Vattenrike (2011:2) Provfisk i Hammarsjön & Araslövssjön 2010
- Artportalen www.artportalen.se
- Kulturmiljöprogram för Skåne, www.lansstyrelsen.se/skane/kulturmiljoprogram
- Bildande av naturreservatet Rinkaby och Horna ängar i Kristianstads kommun 2002-11-18
- Bildande av naturreservatet Hovby ängar i Kristianstads kommun 2007-10-24

Bilaga 1

Skötselområden

Naturreseptatet Horna sjömark i Kristianstads kommun har som syfte att skydda en del av Hammarsjön med dess bladvassar och strandsjöskog samt de arter som lever här.

En del i länsstyrelsens verksamhet är att skydda värdefull natur genom att bilda naturreseptat och upprätta skötselplaner.

Skötselplanen innehåller syftet med reseptatet, en markhistorisk beskrivning samt planerad markanvändning, mål och skötselåtgärder för området. Den innehåller även information om hur en framtida uppföljning av området är tänkt att ske